

INFORMACE O OPATŘENÍCH PROTI TESAŘÍKU *ANOPLOPHORA CHINENSIS*

Tesařík *Anoplophora chinensis* je karanténní škodlivý organismus, na který se podle fytoosanitárních předpisů Evropské unie (EU) a potažmo i České republiky vztahuje obecný zákaz zavlékání a šíření. Přesto je v posledních letech ze své původní oblasti rozšíření v Asii do Evropy opakovaně zavlékán a v jedné oblasti – italské Lombardii – se již vyskytuje trvale. Jde přitom o velmi nebezpečného škůdce listnatých dřevin, schopného osidlovat nová území a působit zde rozsáhlá poškození městské zeleně i lesních porostů. Vzhledem k tomu Evropská komise (dále jen Komise) přistoupila k zintenzivnění ochrany proti tomuto tesaříku a v listopadu 2008 přijala mimořádná opatření proti jeho zavlékání a šíření v podobě rozhodnutí 2008/840/ES. V souladu s tímto předpisem vydala Státní rostlinolékařská správa (SRS) dne 6.1.2009 [nařízení pod č. j. 026286/2008](#), kterým se stanovují mimořádná rostlinolékařská opatření pro území ČR (dále jen nařízení).

Charakteristika druhu *Anoplophora chinensis*

Názvosloví

Anoplophora chinensis je v rámci čeledi tesaříkovitých řazen mezi kozlíčky, z nichž některé druhy žijí i u nás; české druhové jméno nemá. Je blízce příbuzný dalšímu karanténnímu druhu *Anoplophora glabripennis*, který rovněž pochází z Asie a je zavlékán na jiné kontinenty včetně Evropy. Další dříve rozlišovaný karanténní druh *Anoplophora malasiaca* je však v současné době považován za synonymum *A. chinensis*.

Popis a vývoj

Druh *A. chinensis* je nápadný brouk s velmi dlouhými tykadly; zhruba 2 až 3 cm dlouhé tělo je černé, s bílými skvrnkami na krovkách. Nedospělá vývojová stadia zahrnují vajíčko, larvu a kuklu. Vývoj trvá jeden až dva roky, případně i déle a probíhá v lýku a dřevě živých stromů, v nichž larvy vyžirají chodby.

Rozšíření

Původní oblastí výskytu *A. chinensis* je Čína, Korea a Japonsko, zjištěn byl i v dalších východoasijských státech. Je opakovaně zavlékán do Evropy a Severní Ameriky. V současné době je mimo asijský areál znám jeho výskyt z Itálie, nejnověji také z Nizozemska. V ČR nebyl dosud zjištěn.

Hostitelské dřeviny

A. chinensis má velmi široké spektrum hostitelských dřevin, zahrnující přes 100 druhů listnatých dřevin z cca 30 čeledí. Ve své domovině je mimo jiné vážným škůdcem citrusů. K preferovaným hostitelům v Evropě (Itálii) patří zejména javory, platany, břízy, habr, buk i řada druhů ovocných dřevin, výše uvedené rozhodnutí Komise, resp. nařízení SRS, se týká rostlin rodů bříza, buk, citrus, habr, hrušeň, jablono, javor, jilm, líska, olše, platan, skalník, slivoň, topol, vrba, *Lagerstroemia* spp. a jírovce maďalu.

Způsob života

Vývoj *A. chinensis* probíhá především v bázi kmene a v kořenech (naproti tomu druh *A. glabripennis* osidluje celý kmen a větve). Napadá dřeviny nejrůznějšího věku a je schopen vývoje v kmínku i okolo 2 cm v průměru. Vývoj trvá jeden až dva roky, případně i déle.

Škodlivost

Jde o velmi agresivního škůdce, běžně napadajícího i zdravé dřeviny. Larvy vyžirají chodby v lýku a ve dřevě stromů, což má za následek jejich odumření.

Šíření

Hlavní cestou přenosu *A. chinensis* je dovoz okrasných listnáčů včetně bonsajů. Na kratší vzdálenosti se šíří přeletem dospělců. Je možný i pasivní přenos s nákladní dopravou. V úvahu přichází také zavlečení se dřevěným obalovým materiálem, vyrobeným ze surového dřeva listnáčů, ale vzhledem ke způsobu života je tato cesta méně pravděpodobná (na rozdíl od *A. glabripennis*).

Aktuální fytoosanitární opatření

Výše uvedené rozhodnutí Komise 2008/840/ES stanovuje opatření pro dovoz náchylných rostlin s ohledem na jejich produkci ve třetích zemích a pro kontroly při vstupu na území Společenství, a dále opatření pro produkci, přemísťování a kontrolu náchylných rostlin pocházejících z vymezených oblastí na území Společenství, kde byl potvrzen výskyt

A. chinensis (viz čl. 2 - 4 nařízení). Členské státy jsou povinny provádět každoroční průzkum zaměřený na detekci tohoto druhu a v případě potvrzení jeho výskytu stanovit vymezenou oblast, ve které budou uplatňována úřední opatření vedoucí k eradikaci tohoto organismu.

Vzhledem k tomu, **na základě průzkumů a kontrol prováděných SRS nebyl na území ČR dosud zjištěn výskyt *A. chinensis***, nebyly zde ani stanoveny vymezené oblasti (k datu vydání nařízení). Činnost SRS, vykonávaná za tímto účelem dle zákona o rostlinolékařské péči (326/2004 Sb.), zahrnuje rostlinolékařskou dovozní kontrolu (u zásilek s dřevinami), rostlinolékařský dozor (např. v místech prodeje dřevin), soustavnou rostlinolékařskou kontrolu (v místech produkce dřevin jako např. ve školkách) a detekční průzkum (tj. každoroční cílený průzkum na různých stanovištích za účelem zjištění přítomnosti či ověření nepřítomnosti *A. chinensis* na území republiky).

Hlavní změna, kterou nová opatření znamenají pro produkci dřevin a obchodování s nimi, je zavedení fyto-sanitárních požadavků pro tzv. náchylné druhy rostlin (viz čl. 1 nařízení) v souvislosti s tímto organismem. Tyto rostliny musí být při **dovozu** ze třetích zemí, v nichž je znám výskyt *A. chinensis*, opatřeny rostlinolékařským osvědčením, které v kolonce „**dodatkové prohlášení**“ potvrzuje, že byly splněny stanovené požadavky (viz čl. 2 nařízení), a následně, při jejich přemístování na území Společenství, opatřeny rostlinolékařským pasem. Specifické požadavky jsou stanoveny i pro **přemístování** náchylných rostlin z vymezených oblastí s výskytem tesaříka v rámci EU; splnění požadavků musí být doloženo vystavením rostlinolékařských pasů na příslušné dodávky náchylných rostlin (viz čl. 3 nařízení). V souladu s rozhodnutím Komise bude seznam a specifikace vymezených oblastí každoročně zveřejňován na internetových stránkách SRS na základě výsledků úředních průzkumů výskytu tesaříka prováděných ve všech členských státech EU. Právnické nebo fyzické osoby, které se při podnikatelské činnosti zabývají pěstováním těchto náchylných rostlin a které nakoupí nebo jiným způsobem získají náchylné rostliny z vymezených oblastí opatřené rostlinolékařskými pasy, musí uchovávat tyto pasy a vést o nich evidenci nejméně po dobu 1 roku ode dne jejich získání.

Vymezená oblast, která se v případě potvrzení výskytu tesaříka stanoví, je tvořena tzv. zamořenou a nárazníkovou zónou. Pro každou zónu se nařizují určitá opatření (viz čl. 4 nařízení), která jsou zejména pro zamořenou zónu, tj. zónu s výskytem tesaříka velmi přísná: jejich cílem je **eradikace** (tj. vyhubení) organismu, která představuje přinejmenším vykácení a zničení dřevin napadených i rostlin podezřelých z napadení, a to včetně kořenů.

S dotazy k této problematice je možno se obrátit na níže uvedené kontakty.

Zpracovali:

Petr Kapitola, Jana Charvátová

Oddělení analýz rizik škodlivých organismů, petr.kapitola@srs.cz

Odbor ochrany proti škodlivým organismům, karantena@srs.cz

SRS Praha – Ruzyně

Foto: *Matteo Maspero, Centro MiRT – Fondazione Minoprio, Itálie*

Fotografie otištěny se svolením autora

leden 2009

Samička *A. chinensis* kladoucí vajíčko při bázi kmene

Larva *A. chinensis*

Výletové otvory *A. chinensis* na kořenových náběžích javoru